

ELTE | PPK
PEDAGÓGIAI ÉS PSZICHOLÓGIAI KAR

EMBER-KÖRNYEZET
TRANZAKCIÓ
INTÉZET

MINDEN, AMI
EMBER

Fenntarthatóságra nevelés és oktatás: tudatos és nem tudatosuló környezetpszichológiai edukációs kontextus – az ökoérzelmek példáján

Városkutatásaink

Prof. Dr. Dúll Andrea _ az MTA doktora, intézetigazgató egyetemi tanár
Balázs Bálint _ doktorjelölt, ELTE Pszichológiai Doktori Iskola

Az Óbudai Egyetem Rejtő Sándor Könnyűipari és Környezetmérnöki Kar

FENNTARTHATÓSÁG: TUDATOS NEVELÉS ÉS OKTATÁS

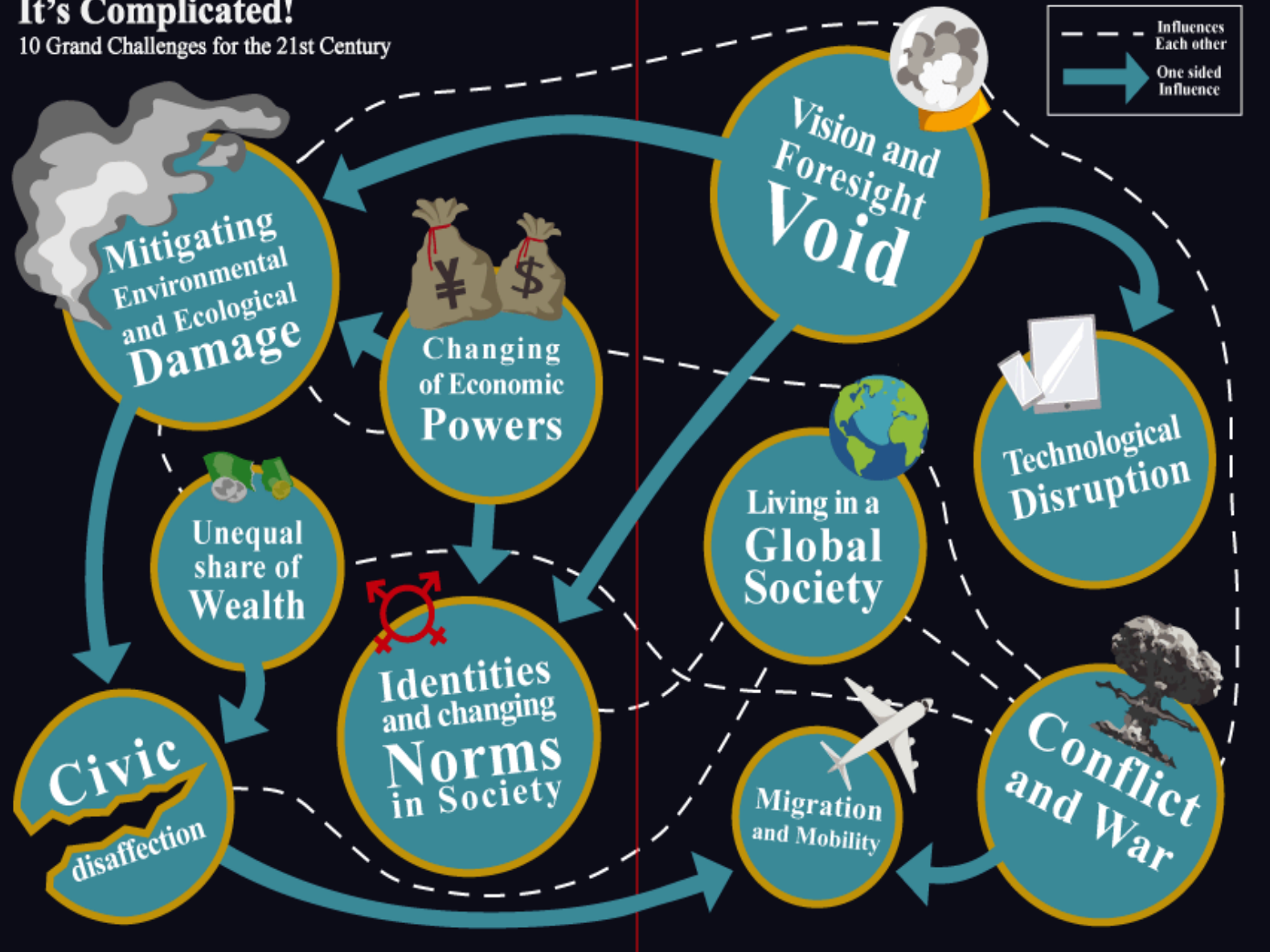
NEMZETKÖZI TUDOMÁNYOS KONFERENCIA

HAZAI ÉS KÜLFÖLDI MODELLEK
A PROJEKTOKTATÁSBAN

It's Complicated!

10 Grand Challenges for the 21st Century

21. század: gyors, sokszor kataklizmatikus erejű társadalmi-gazdasági-környezeti **átalakulások** (pl. klímaváltozás)
- hatásokat ***nem lehet homogén módon megérteni***
- ***nem lehet egyféle megoldási módban*** gondolkodni

+ ezek a változások súlyosan érintik a ***hátrányos helyzetű és marginalizált csoportokat***

ELTE | PPK

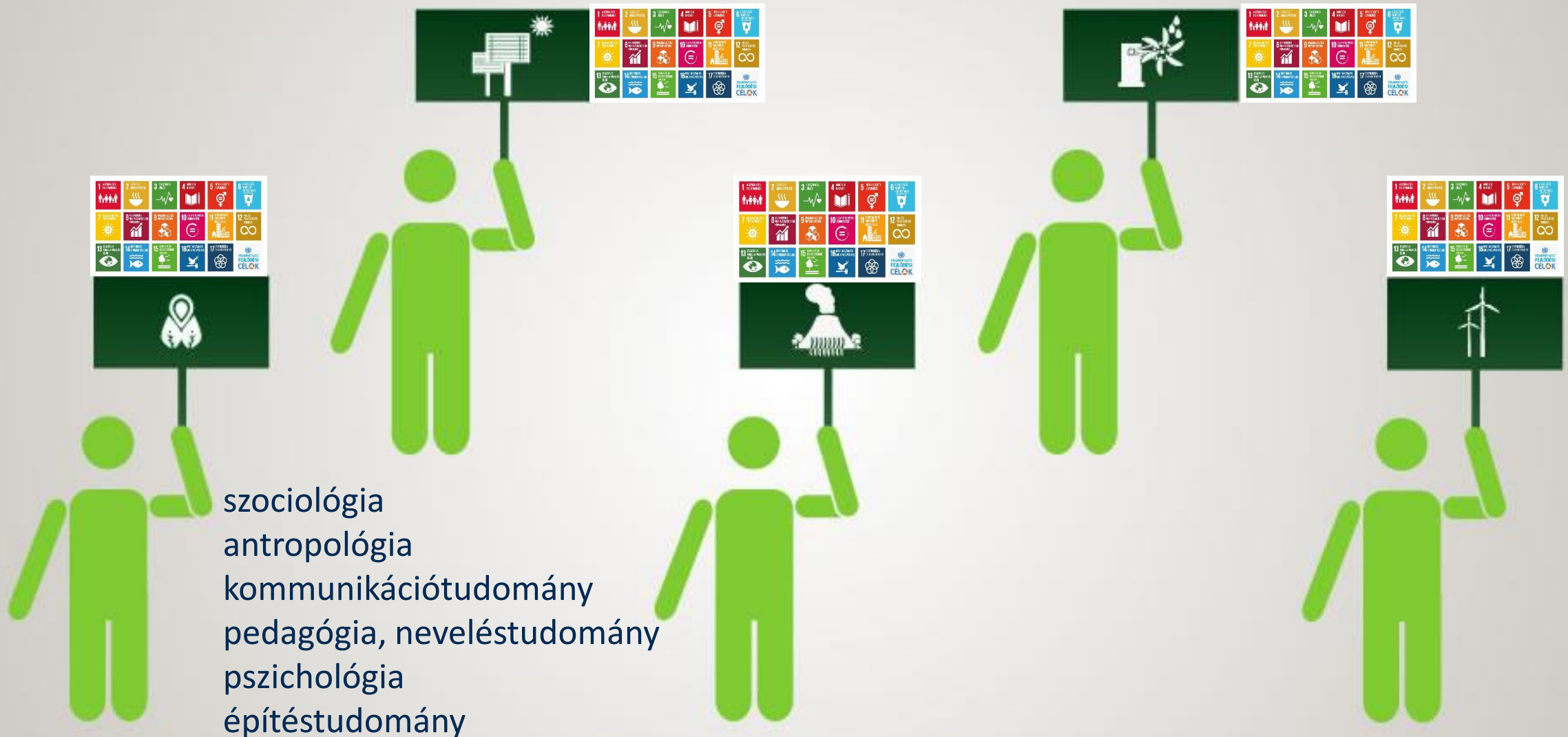
EMBER-KÖRNYEZET
TRANZAKCIÓ
INTÉZET

NEMZETKÖZI TUDOMÁNYOS KONFERENCIA

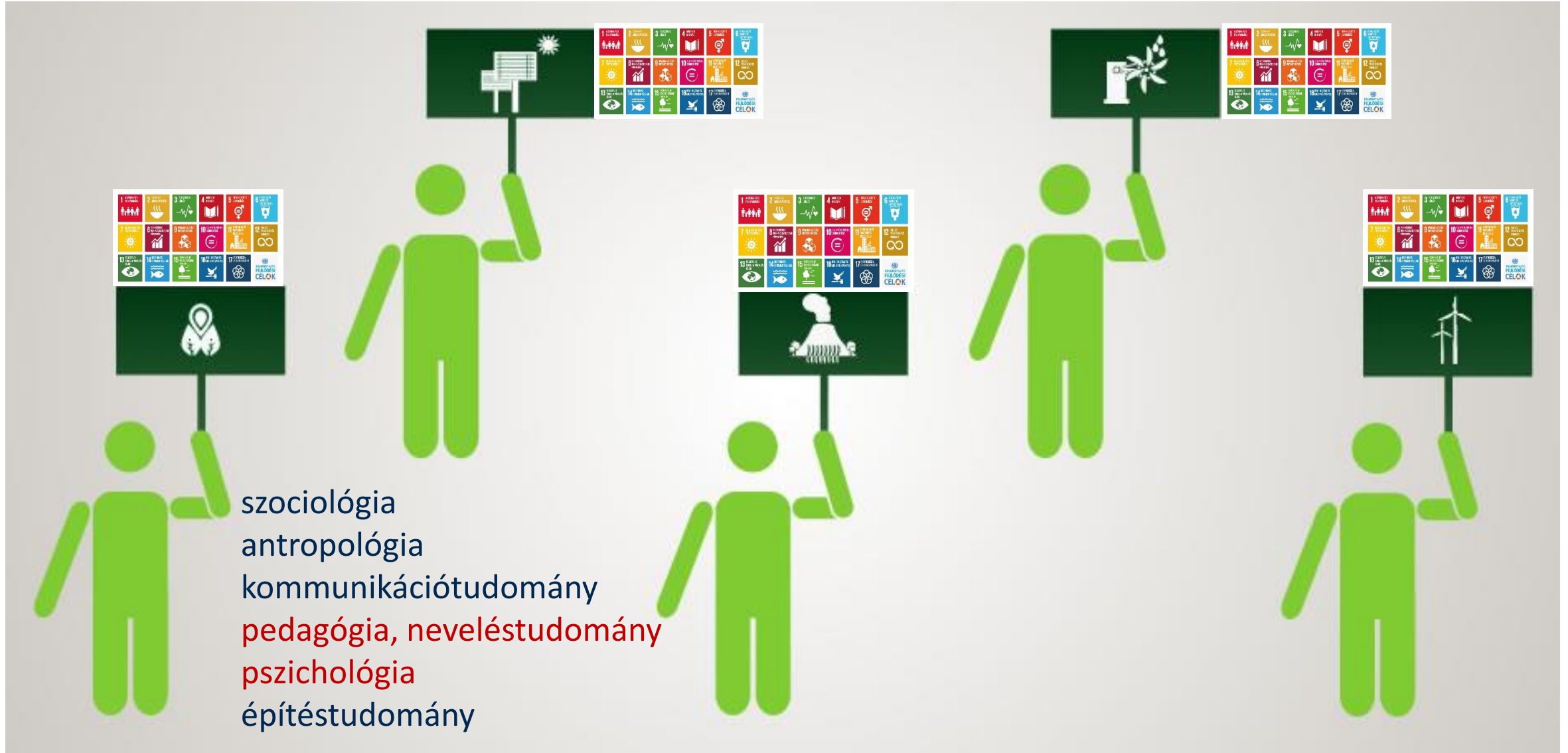

HAZAI ÉS KÜLFÖLDI MODELLEK
A PROJEKTTATÁSBAN

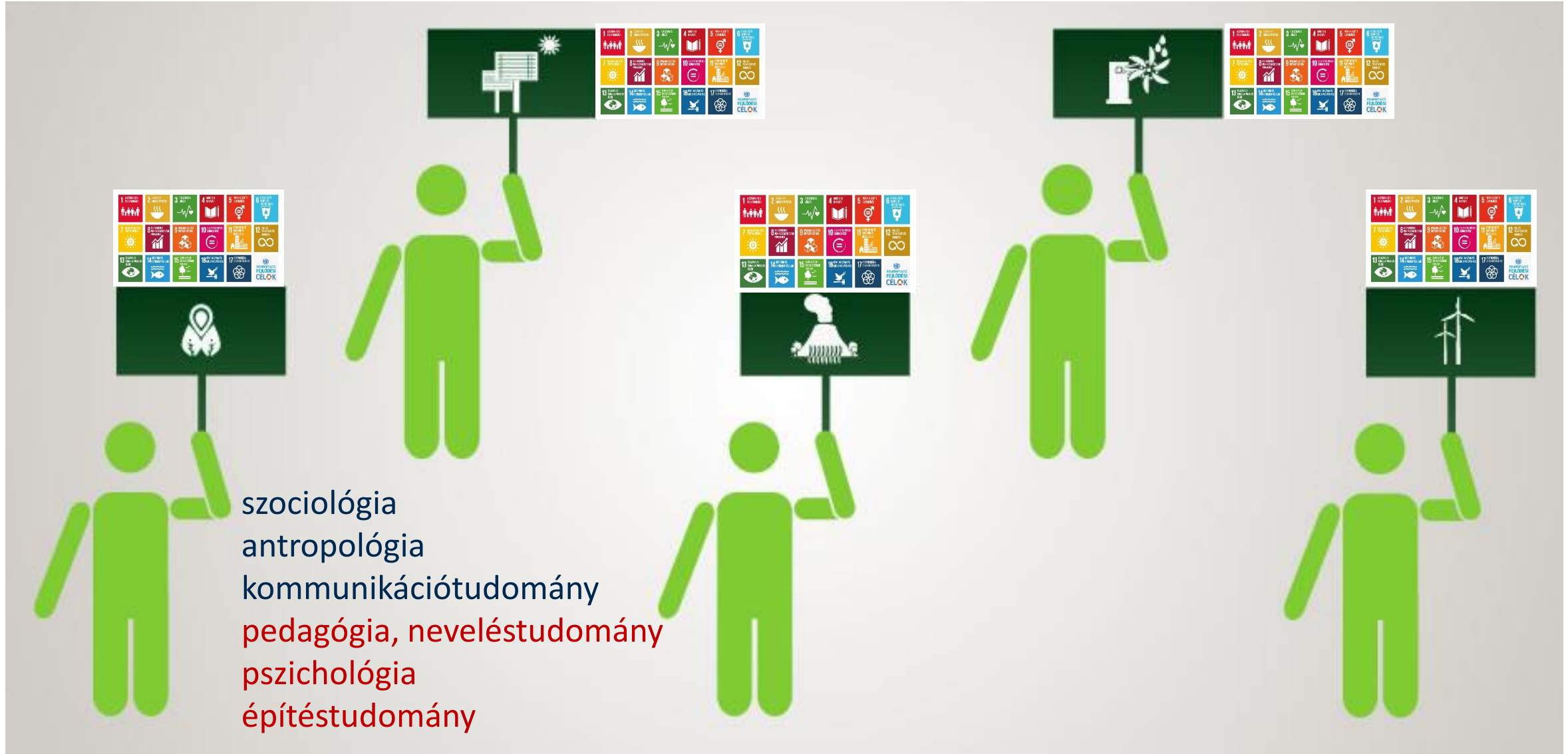
Az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljai _ természet- és társadalom (humán) tudományok (inter- és transzdiszciplinaritás)

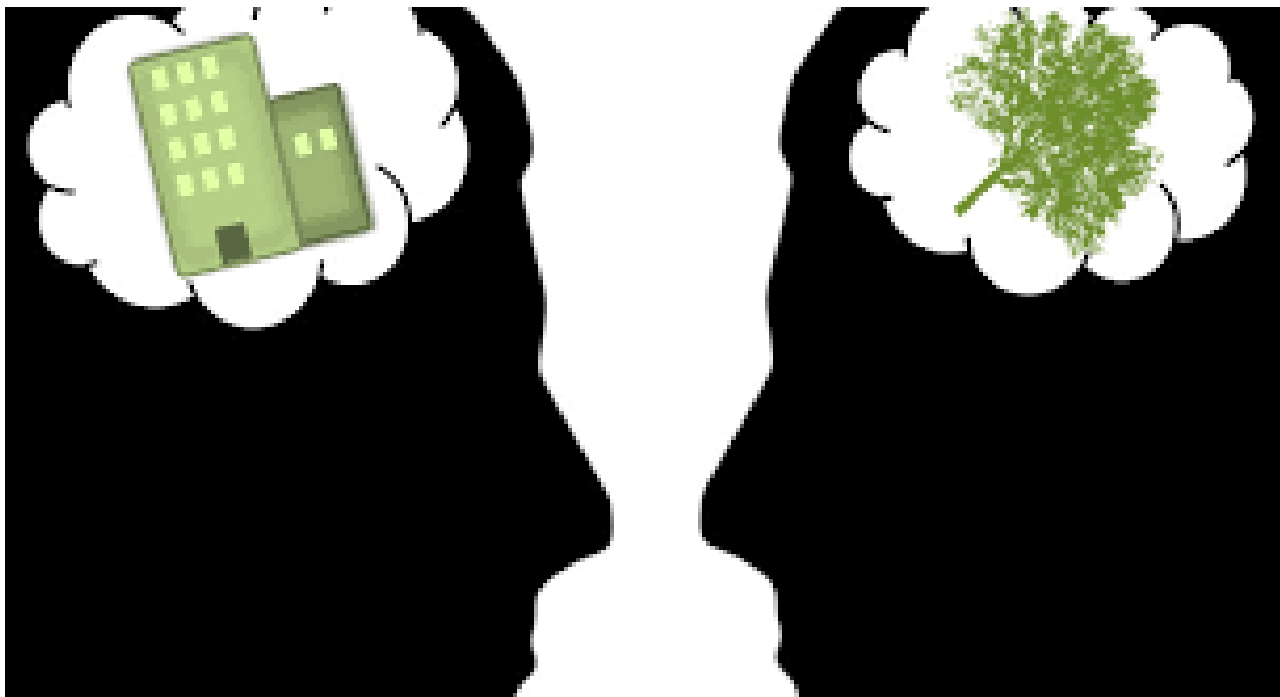
Az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljai _ természet- és társadalom (humán) tudományok (inter- és transzdiszciplinaritás)

Az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljai _ természet- és társadalom (humán) tudományok (inter- és transzdiszciplinaritás)

környezetpszichológia / ember-környezet tranzakció viselkedéstudományok (Dúll, 2021, 2023)

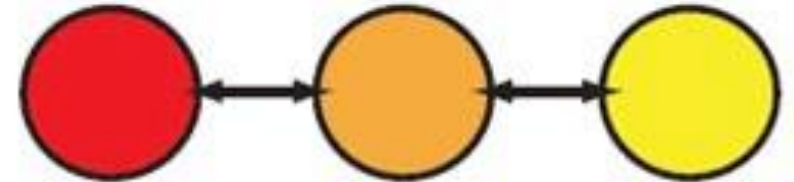
Transdisciplinary

Interdisciplinary

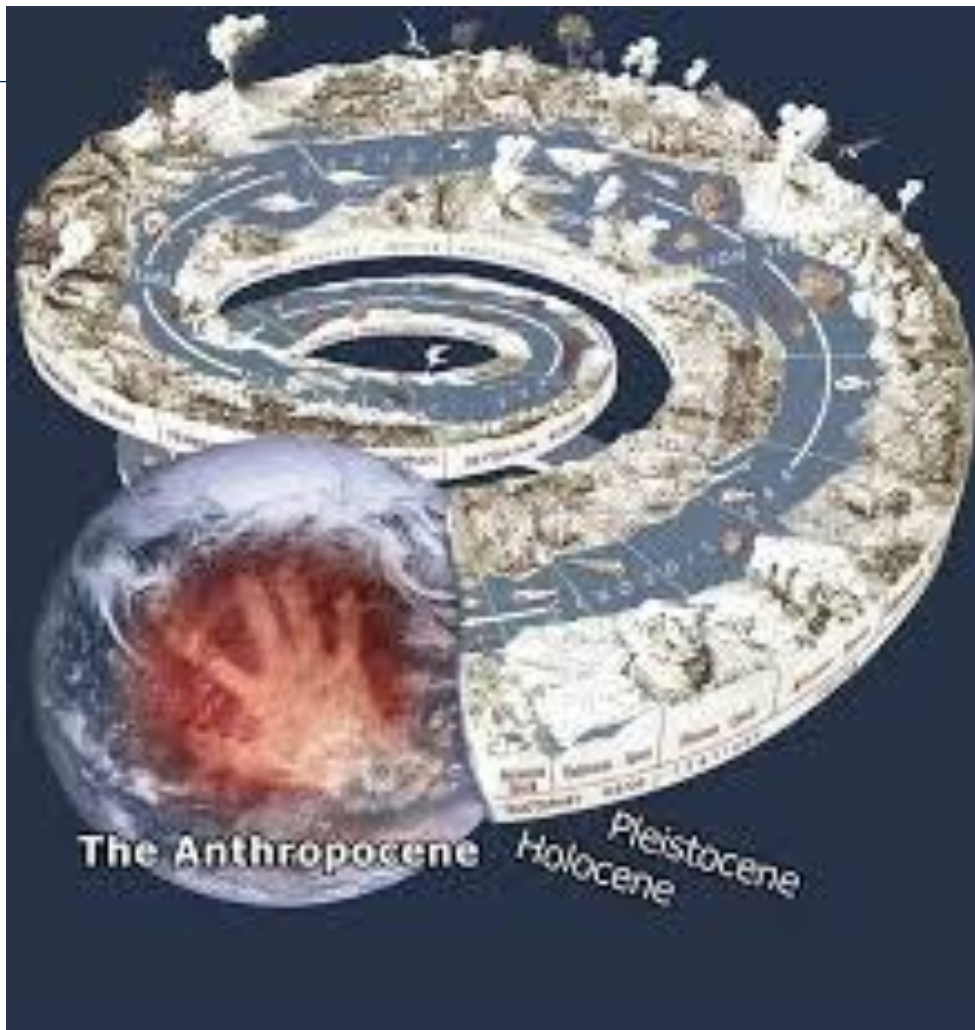
Multidisciplinary

Disciplinary

tudatosulás

nehéz nem tudatosítani

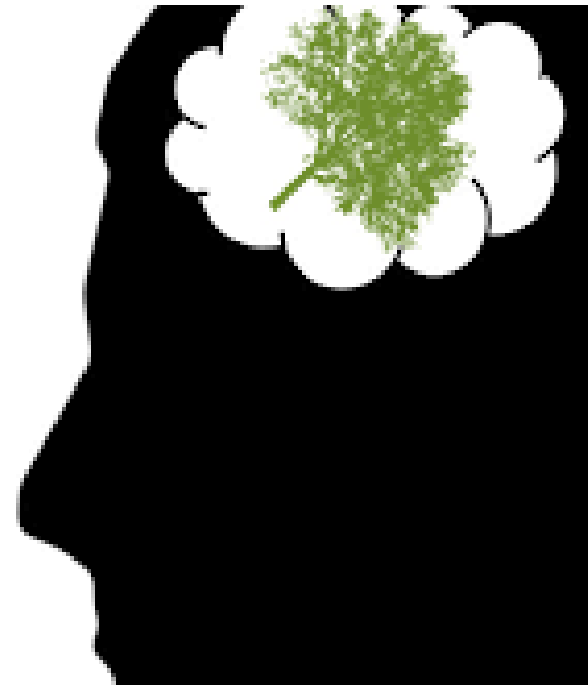
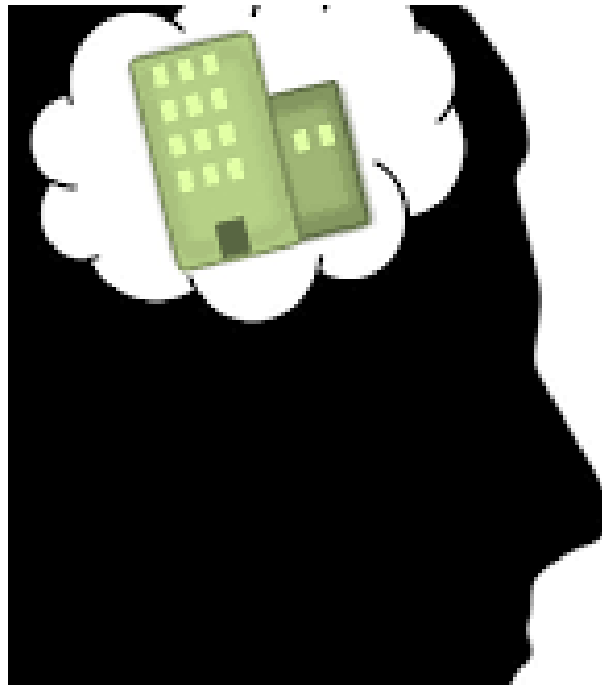

nehéz nem tudatosítani

**Environmental
awareness
can lead to
eco-anxiety.**

TEACHING

a klímaváltozás, mint környezeti stresszor jellemzői

- valós fenyegetés → észszerű az aggodalom
- folyamatos és változásban lévő → a szimpla alkalmazkodás nem igazán lehetséges
- bizonytalan → a szorongás valószínűbb, mint a félelem
- globális → mások válasza, mint indikátor
- **(pszichológiailag is) jelentős probléma**

(Clayton, 2020)

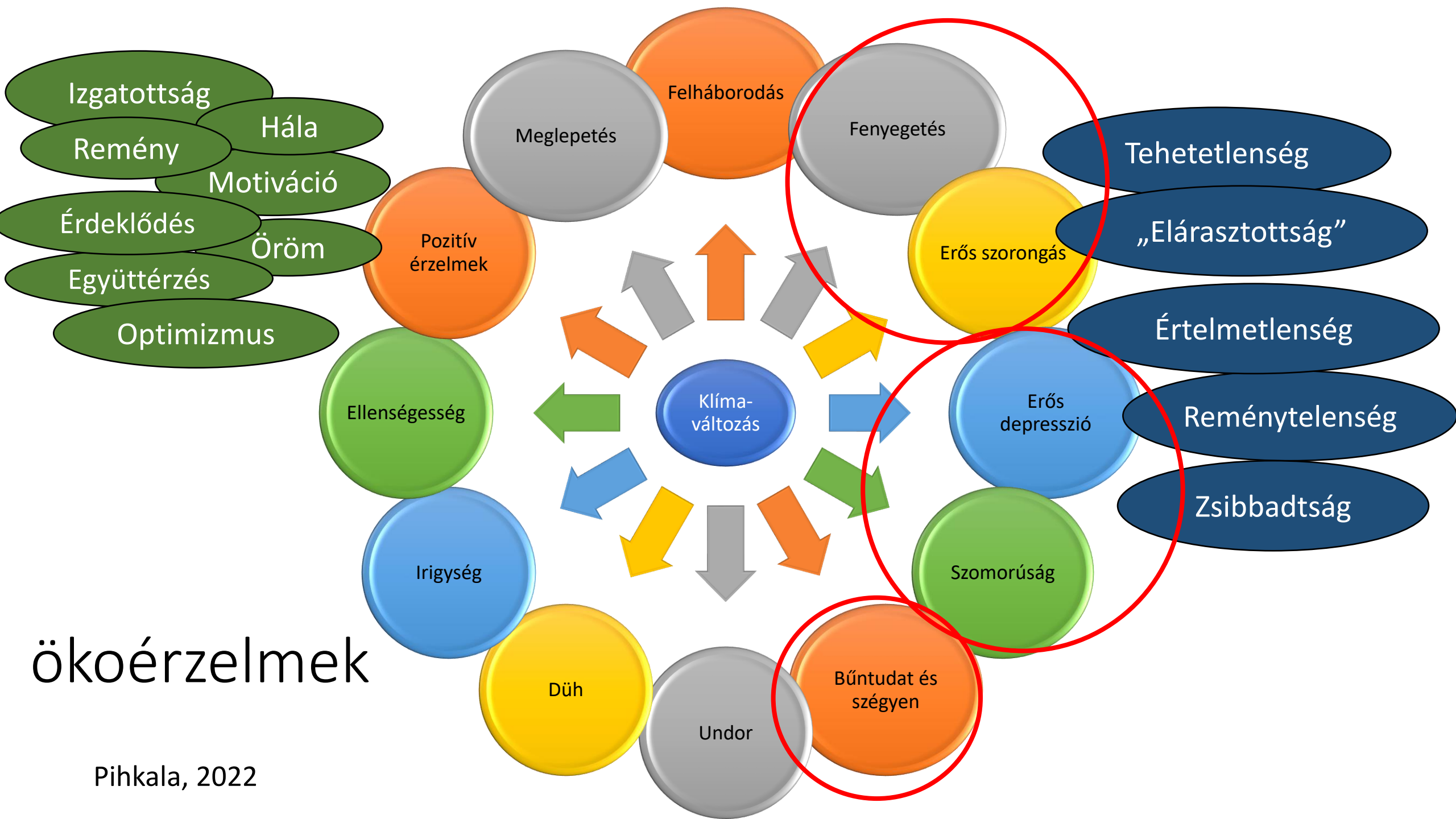

A klímaváltozásra és ökológiai krízisre adott reakciók szintjei

- ... kognitív → tudás, kockázateszlelés
- ... affektív → ökoszorongás, ökobűntudat, ökogyász
- ... viselkedéses → környezetvédő viselkedések

(Ágoston et al., 2022ab, Ojala, 2012, Bradley & Reser, 2016)

ökoérzelmek

Pihkala, 2022

városérzelmek

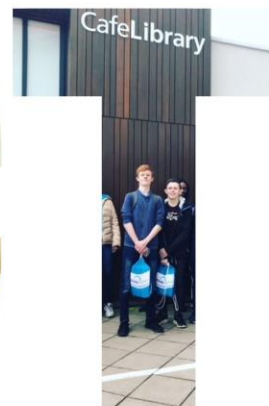
A problematika sokszínű, így

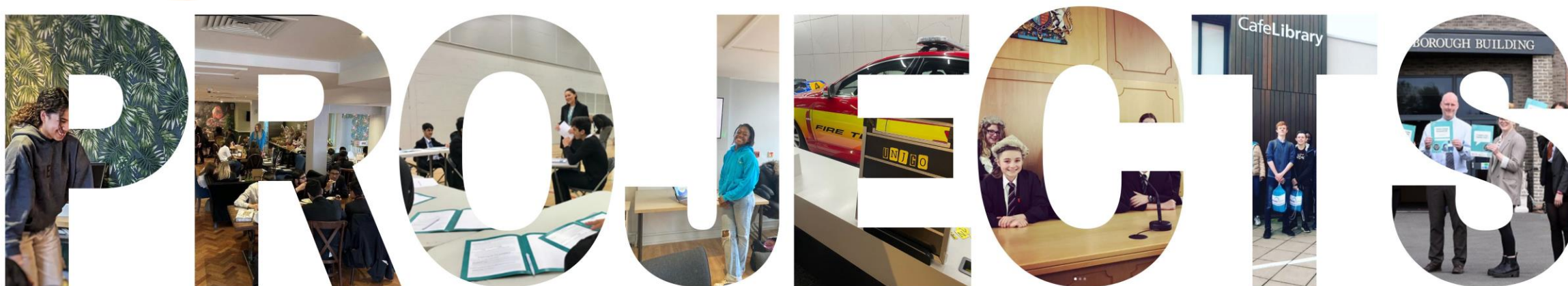
a **megközelítése** és a **beavatkozási stratégiák** is **sokfélék**,
valamint az adott aktuális problémákhoz illeszkedő stratégia
adekvát megválasztása

- a **tudomány** szintjén,
- a **tényleges környezetalakítás** és az azokhoz vezető **döntések** szintjén,
- a **hétköznapi életben**

sikeres **alkalmazkodás**, jobb **életminőség**, **reziliencia**
egyéni, csoportos, társadalmi szinten ... *települési* kontextusban

Településelemzés Salgótarjánban

A városi lakosság közvetlenül mérhető és látens viszonyulásának feltárása

A kutatócsapat

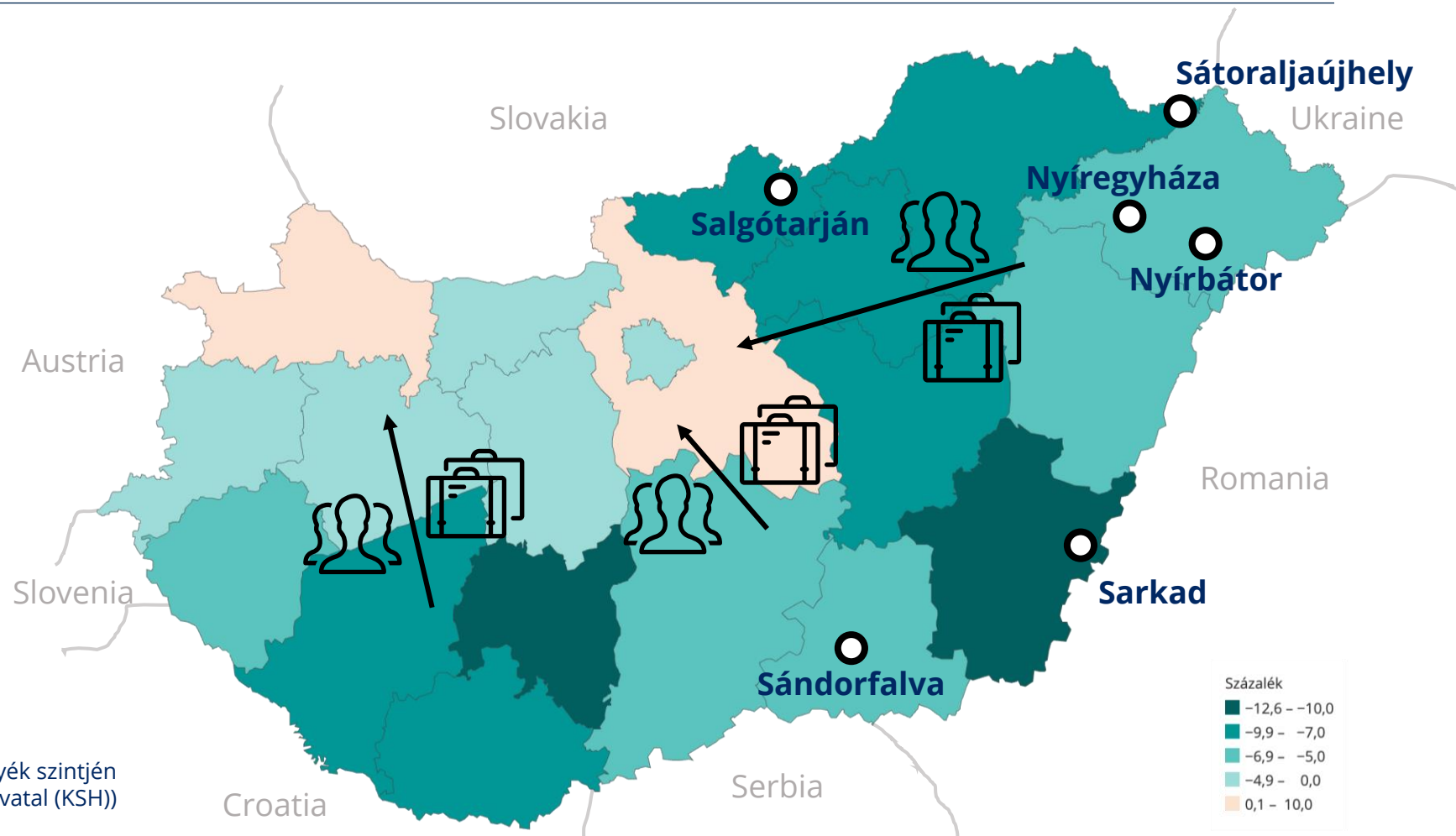
- Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember–Környezet Tranzakció Intézet, Környezetpszichológia Kutatócsoport:
  - Kutatásvezető: Dr. Dúll Andrea DSc **pszichológus**, az MTA doktora, intézetigazgató egyetemi tanár
  - Szakértő: Dr. Alföldi György DLA **urbanista-építésszámológus**, egyetemi tanár
  - Munkatársak: Ágoston-Kostyál Csilla PhD pszichológus, egyetemi adjunktus; Balázs Bálint urbanista-építésszámológus, PhD-hallgató; Berze Iván Zsolt pszichológus, egyetemi tanársegéd, PhD-hallgató; Fogarasi Barbara **műemlékvédelmi szakszámológus-építész**, PhD-hallgató; Kurucz Attila építésszámológus, PhD-hallgató; Munkácsy Béla PhD **geográfus**, habilitált egyetemi docens; Nagy Bence **földrajztanár**, PhD-hallgató

Külső partnerek:

- Salgótarján Humánszolgáltatási és Szervezési Iroda: Göröcsné Godó Orsolya, irodavezető
- MEGAKOM Stratégiai Tanácsadó Iroda Kft.: Róka László, Komádi Mónika, Kézy Béla

Településelemzéseink

A népesség számának változása 2011 óta, a vármegyék szintjén
(Forrás: Központi Statisztikai Hivatal (KSH))

Kutatási téma

Ember-környezet kölcsönkapcsolat:

- erős kapcsolat a település fizikai környezete és a lakosság között
- a kapcsolat összefügg a városhoz való viszonyulással, illetve az élettel és a várossal való megelégedettséggel ... és a fenntarthatósággal
- az embereknek különböző preferenciáik vannak a „jól teljesítő” és a zsugorodó városokban.

Kutatási cél: „**városi vonzóképeség**” mérése:

- a városi gazdasági-társadalmi tér, illetve a „városi vonzóképeség” értékelése
- a helyi (önkormányzati, közösségi) döntéshozatal támogatása
- városi fenntarthatóság

Látens és közvetlenül mérhető térvizonyulások komplex mintázatának feltárása

Pszichológiai kötelék feltárása:

- Kelet-Magyarország városokban élő lakosok különböző **viszonyulásának** feltárása **a városhoz (mint egészhez)**
- a településen élők kapcsolata az *egyes települési térrészekhez* (közterekhez és egyes épített örökségi elemekhez)
- különböző **városi percepciók** megismerése:
  - Salgótarján: „a munkások városa”; „természeti szépségek a belvárostól sétatávolságra”; „szocialista iparváros”; „a gazdasági-társadalmi nehézségek városa”; „szociális gondok és a településfejlesztés eszközei” stb.
- **városi fenntarthatóság**

Látens és közvetlenül mérhető térvizonyulások komplex mintázatának feltárása

Társadalmi innováció generálása: az **emberek jólléte a közvetlen szomszédsági egységek és a városi mikrokörnyezet szintjén** a legerősebb, melynek feltárása és leírása a **reziliens, a változásokhoz könnyen alkalmazkodó települések és településrészek** kialakításának egyik alapja.

Elemzések a településeken az EKT-ben: A kutatás végrehajtása

Gazdasági-társadalmi környezet feltárása:

- Demográfiai, gazdasági, épített környezeti, szociális mutatók feltárása.
- Település, járás, (vár)megye, régió és országos adatok összehasonlítása.

A település térszintaktikai elemzése:

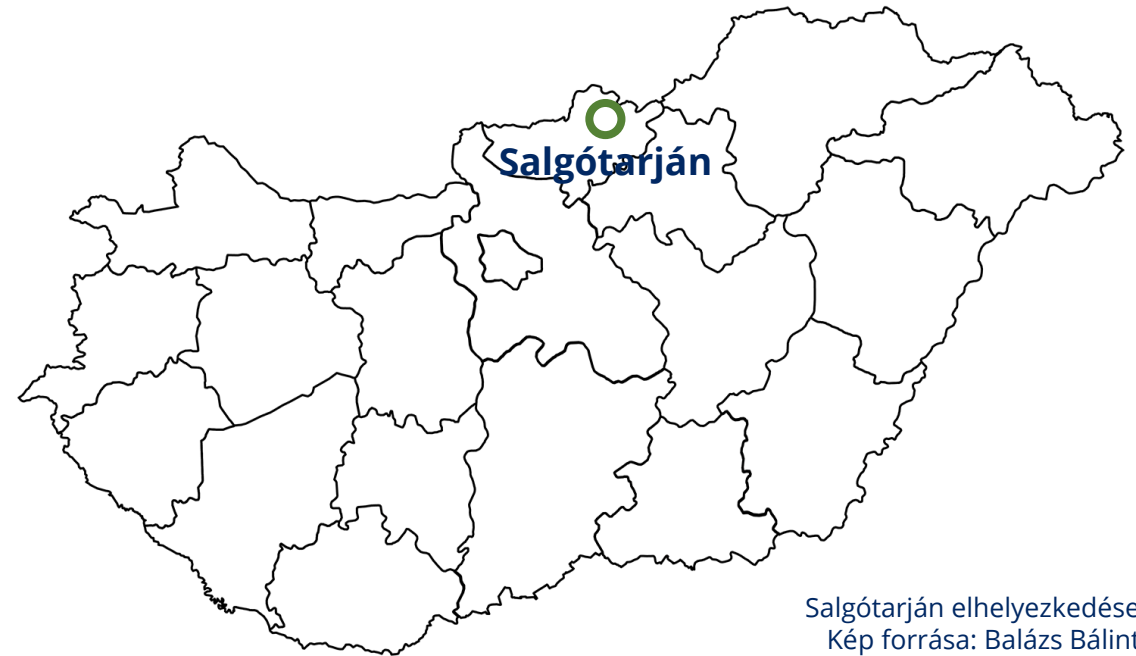
- Az egyes városi közterek választhatóságának és települési környezethez való integráltságának felmérése.

A kérdőíves (kvantitatív) felmérés módszertana:

- Reprezentatív (városkörzet, nem, kor szerint), személyes adatfelvétel, sétaterv alapján.

Kvalitatív adatfelvétel:

- Fókuszcsoporthok: helyi stakeholderek (gazdasági-társadalmi elemzés és a kérdőív adatai alapján).
- Térmegfigyelés (térszintaktikai elemzés alapján).

Salgótarján elhelyezkedése
Kép forrása: Balázs Bálint

Elemzések a településeken az EKT-ben: A kutatás végrehajtása

Gazdasági-társadalmi környezet feltárása:

- Demográfiai, gazdasági, épített környezeti, szociális mutatók feltárása
- Település, járás, (vár)megye, régió és országos adatok összehasonlítása

A település térszintaktikai elemzése:

- Az egyes városi közterek választhatóságának és települési környezethez való integráltságának felmérése

A kérdőíves (kvantitatív) felmérés :

- Reprezentatív (városkörzet, nem, kor szerint), személyes adatfelvétel, sétaterv alapján

Kvalitatív adatfelvétel:

- Fókuszcsoporthok: helyi stakeholderek (gazdasági-társadalmi elemzés és a kérdőív adatai alapján)
- Térmegfigyelés (térszintaktikai elemzés alapján)

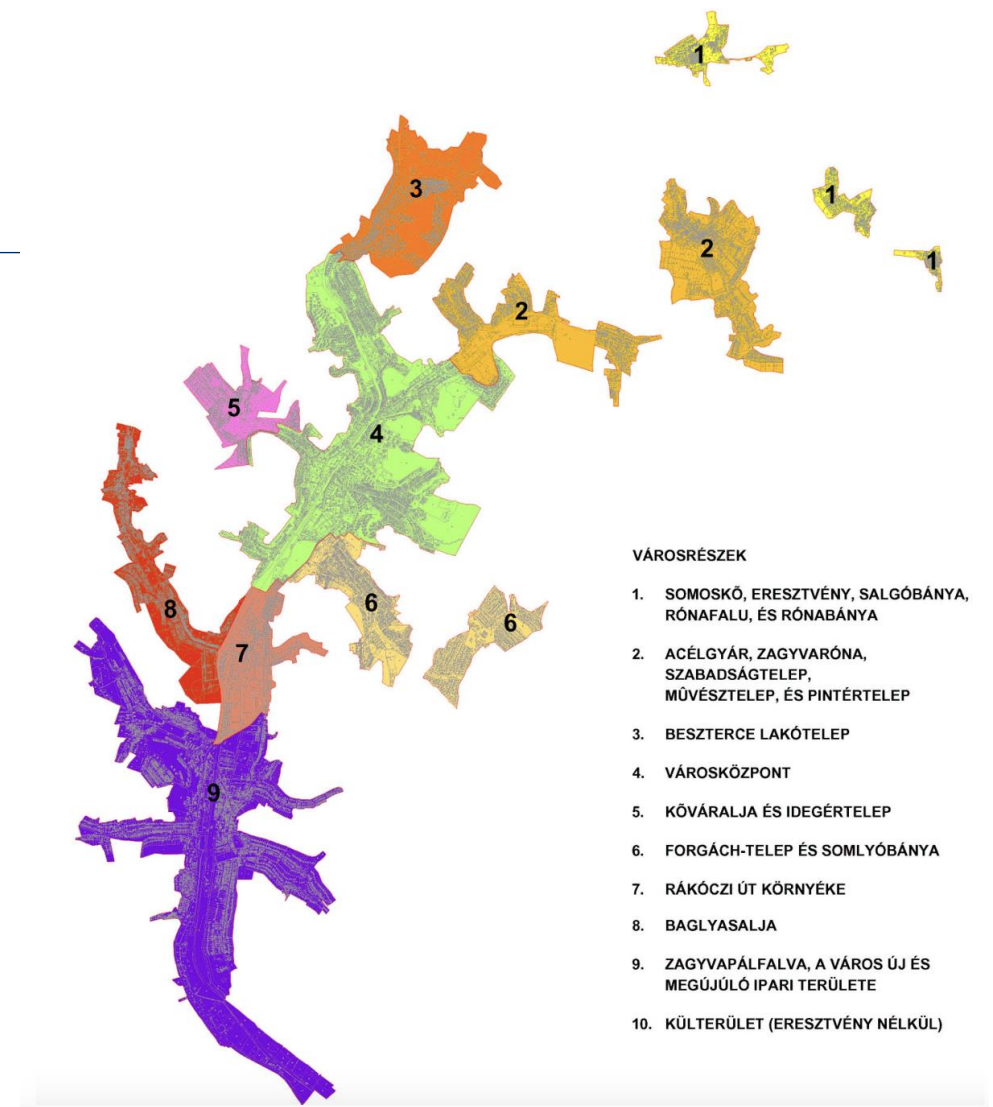

Salgótarján elhelyezkedése
Kép forrása: Balázs Bálint

A település térszintaktikai elemzése

A település térszintaktikai elemzéséből a kérdőívezendő körzetek meghatározása:

- a kérdezőbiztosokat úgy instruáljuk az adatfelvételnél, hogy az egyes városi körzetek ITS-ből meghatározott demográfiáját kövessék
- 300 fős minta nemi és életkori eloszlása az egyes körzetek lakosságszáma alapján

Kérdőívfelvételi körzetek a salgótarjáni kérdőíves kutatásunkhoz (készült a térszintaktikai elemzések és a városfejlesztési dokumentumokban kijelölt városrészek térképe alapján)

Forrás: Balázs Bálint, Kurucz Attila

A kérdőívcsomag:

- Demográfia (legmagasabb iskolai végzettség, kereset, anyagi helyzettel való elégedettség, költözési szándék stb.)
- Környezeti Szemantikus Differenciálskála (Dúll és Urbán 1997)
- Elégedettség az Élettel Skála / Satisfaction with Life Scale (SWLS) (Diener et al. 1985) magyar változatai: SWLS-H (Martos et al. 2014) és SWSS (Dúll 2014)
- Helykötődés tételek Lewicka kérdőívének (Lewicka 2008) felhasználásával (helyidentitást mérő saját tételek mellett)
- A lakóhely és a város egyes jellemzőinek kapcsolata a megkérdezett személyek értékelése alapján
- Térszintaktikai saját kérdések (bizonyos helyek elérhetőségét és központi elhelyezkedését mérően)
- Értékportré Kérdőív / Portrait Values Questionnaire (Schwartz 2003) magyar változata: European Social Survey (ESS4)
- Pozitív és Negatív Affektivitás Skála / Positive and Negative Affect Schedule (PANAS) (Watson, Clark és Tellegen 1988) magyar változata (Rózsa 2009)
- Egyén környezettudatosságára vonatkozó kérdések
- Energiaszegénységre és hitelekre kérdező tételek

Eredmények Salgótarján leíró statisztikai elemzéséből

A kérdőív leíró adatai – demográfia:

- Alap demográfia: 138 férfi (46,0%), életkoruk átlaga 53,497 év (szórás: 18,021), a legfiatalabb 19, a legidősebb 94 éves
- Salgótarjáni lakos: A válaszadók átlagosan 47,65 éve élnek Salgótarjánban, 69,0%-uk születése óta a városban él (207 fő)
- Saját tulajdonú ingatlan: 82,67%-ának van saját tulajdonú háza vagy lakása a településen, és a minta 70,0%-a saját tulajdonú ingatlanban is lakik
- Háztartás szerkezete: Legtöbb háztartásában 2-en élnek (42,67%), őket a harmadmagukkal egy háztartásban (23,33%), az egyedül élők (20,33%), a négyfős (11,33%), az ötfős (1,33%) és a hatfős (1,0%) háztartások követik
- Kereset: Az összes háztartási bevétel sávjának középpértéke 351–400 ezer Ft
- **Elégedettség közvetlen mérése**: Salgótarjánnal 4-es mértékben (inkább) a válaszadók 23,33%-a elégedett (70 fő). Teljes mértékben (5-ös) a válaszadók 1,33%-a (4 fő) *elégedett (összesen 24,67%)*. Közepes mértékben 61,33 %-a (184 fő), míg 1-es és 2-es mértékben összesen a válaszadók 14,0%-a (42 fő) elégedett
- Elköltözés: A válaszadók 7,33%-ának (22 fő) áll szándékában elköltözni a településről egy éven belül

Eredmények Salgótarján leíró statisztikai elemzéséből

A kérdőív leíró adatai – **Energiaszegénységre és hitelekre kérdező tételek:**

- Lakás visszahűlése: egyáltalán nem 30,67%, legfeljebb 2 °C-kal 49,00%, 2-5 °C-kal 16,67%, 10 °C-nál nagyobb eltéréssel 3,67%
- Épület hőszigetelésének megítélése: egyáltalán nem 6,00%, inkább nem megfelelő 32,67%, inkább megfelelő 56,67%, teljes mértékben megfelelő 4,67%
- Lakás építésének ideje: 1944 előtt 3,00%, 1945-1979 között 58,33%, 1980-1989 között 35,67%, 1990-2005 között 3,00%
- Energiaár-robbanásban érintettség: nem érintett 12,33%, még elviselhető anyagi terhek 60,33%, lényegesen nagyobb anyagi terhek 25,00%, jelentős anyagi teher 2,33%
- Energiaár-robbanás miatti háztartási kiadáscsökkentés: igen 91,00%, nem 8,33% (nem tudom válasz 0,67%)
- Megterhelő hitel: igen 15,67%, nincs 84,33%

Eredmények Salgótarján leíró statisztikai elemzéséből

A kérdőív leíró adatai – **Egyén környezettudatossága:**

- Település környezeti állapotának fontossága: 1-es és 2-es mértékben 4,33%, 3-as mértékben 12,00%, 4-es mértékben 29,33%, 5-ös mértékben 54,33%
- Cselekvés a természet vagy a környezet megóvása érdekében: igen 43,33%, nem 46,33% (nem tudom 10,33%)
- Ismeretek a környezetvédelmi kérdésekről: átlagosnál kevesebb 26,00%, átlagos 64,33%, átlagosnál több 9,66%
- Éghajlatváltozás emberi tevékenységnek köszönhető: igen 81,33%, nem 6,00% (nem tudom válasz 12,67%)
- Egyéni lépések a környezeti lábnyom csökkentése érdekében: nagyon ritkán vagy soha 9,67%, néha 41,00%, gyakran 37,33, nagyon gyakran 12,00%

Eredmények Salgótarján leíró statisztikai elemzéséből

Elégedettség mérése:

5-5-5 tételes, 7 fokú Likert-skála

- Elégedettség az élettel: A skálán a válaszadók átlagosan **17,063** pontot értek el, ami **szignifikánsan alacsonyabb**, mint a 20-as középpérték
- Elégedettség a településsel: A skálán a válaszadók által átlagosan **15,753** pontot értek el, ami **szignifikánsan alacsonyabb**, mint a 20-as középpérték *(a válaszadók **szignifikánsan elégedetlenebbek** Salgótarjánnal)*
- Elégedettség a közvetlen lakókörnyezettel: A skálán a válaszadók által átlagosan **16,387** pontot értek el, ami **szignifikánsan alacsonyabb**, mint a 20-as középpérték *(a válaszadók **szignifikánsan elégedetlenebbek** a lakókörnyezetükkel)*

Eredmények Salgótarján leíró statisztikai elemzéséből

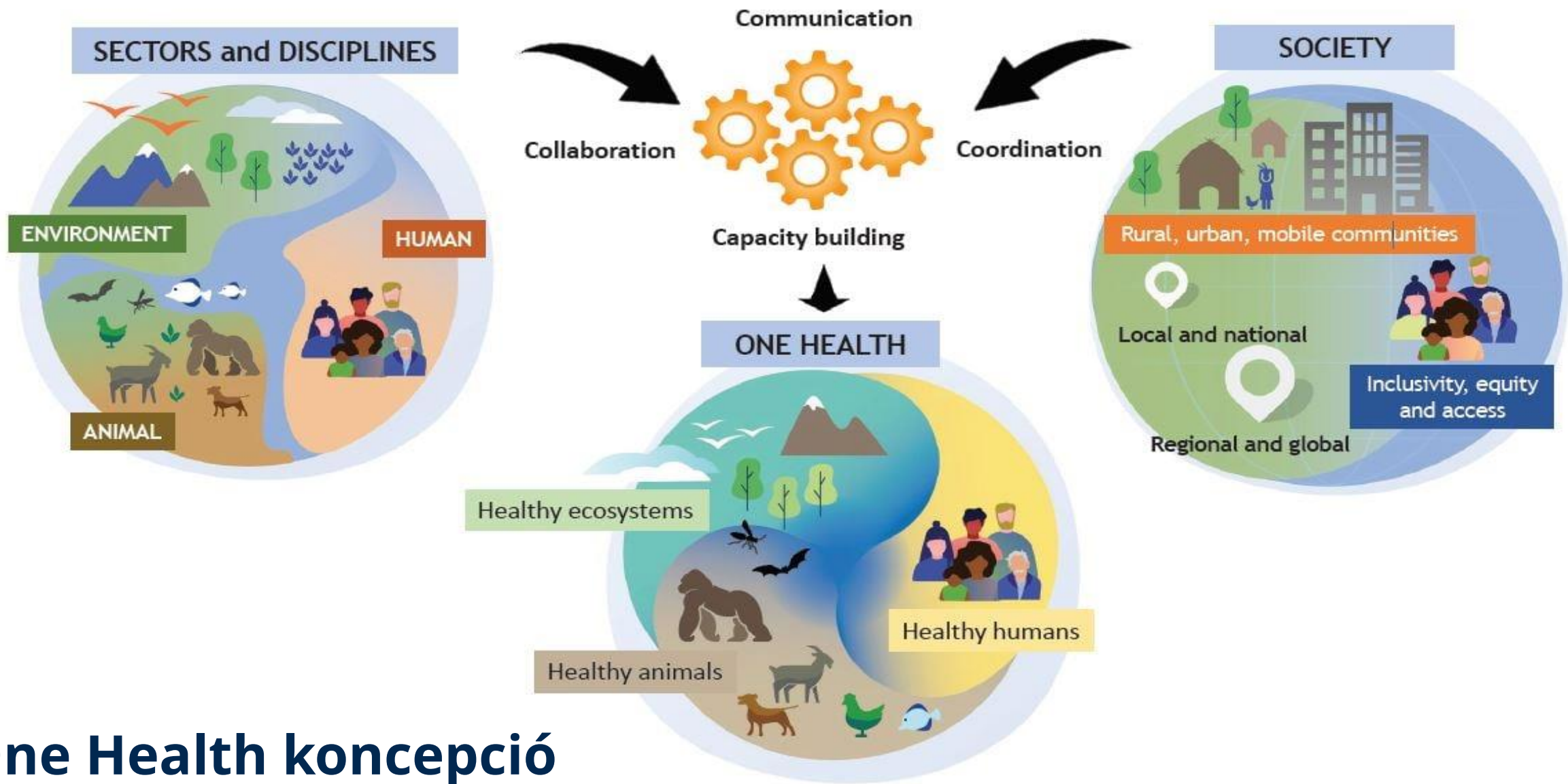

Helykötődés és helyidentitás „látens” viszonyulások mérése:

- Helykötődés: A helyekkel kialakított érzelmi kapcsolatra utal
- Helyidentitás: A fontos helyek a személy azonosságtudatának (identitásának) részei, meghatározói

6 fokú Likert-skála

- Helykötődés és Helyidentitás: A válaszadók által elért pontszám átlaga **37,303**, ez **szignifikánsan magasabb** a 35 pontos középértéknél, ami *az átlagosnál erősebb Salgótarjánhoz való látens kapcsolódást mutat*

One Health koncepció

Támogatás

KÉSZÜLT AZ RRF-2.3.1-21-2022-00013 AZONOSÍTÓSZÁMÚ "TÁRSADALMI INNOVÁCIÓS NEMZETI LABORATÓRIUM" ELNEVEZÉSŰ PROJEKTBEN, MAGYARORSZÁG HELYREÁLLÍTÁSI ÉS ELLENÁLLÓKÉPESSÉGI TERVÉNEK KERETÉBEN, AZ EURÓPAI UNIÓ HELYREÁLLÍTÁSI ÉS ELLENÁLLÓKÉPESSÉGI ESZKÖZÉNEK TÁMOGATÁSÁVAL.

A KUTATÁS AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLOGIAI MINISZTERIUM KDP-2021 KÓDSZÁMÚ KOOPERATÍV DOKTORI PROGRAM DOKTORI HALLGATÓI ÖSZTÖNDÍJ PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS ALAPBÓL FINANSZÍROZOTT SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI
ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL

A KUTATÁST AZ EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM PEDAGÓGIAI ÉS PSZICHOLÓGIAI KAR DOKTORI PROJEKTEK 2023 CÍMŰ PÁLYÁZATA TÁMOGATJA.

ELTE | PPK
PEDAGÓGIAI ÉS PSZICHOLÓGIAI KAR

MINDEN, AMI
EMBER

Köszönöm a figyelmet!